

LECTIO UNDEQUADRAGESIMA

ΕΝΑ ΠΡΟΤΥΠΟ ΙΔΑΝΙΚΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

XXXIX

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Sapientem nec paupertas nec dolor prohibet, nec eae res, quae imperitos avertunt et praecipites agunt. Tu illum premi putas malis? Utitur! Non ex ebore tantum Phidias sciēbat facere simulacra; ex aere quoque faciēbat. Si* marmor illi obtulisses, si* viliōrem materiam, fecisset tale, quale ex illā fieri optimum posset. Eōdem modo sapiens virtūtem, si* licēbit, in divitiis explicābit, si minus*, in paupertate; si* poterit, in patriā, si minus*, in exilio; si* poterit, imperātor, si minus*, miles; si* poterit, integer, si minus*, debilis. Quamcumque fortunam acceperit, aliquid ex illa memorabile efficiet.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Ούτε η φτώχεια ούτε ο πόνος εμποδίζουν τον σοφό, ούτε τα πράγματα αυτά που βγάζουν απ' τον δρόμο τους και γκρεμοτσακίζουν όσους δεν έχουν πείρα. Πιστεύεις πως οι συμφορές τον καταβάλλουν; Αντίθετα (κάθε άλλο), τις χρησιμοποιεί! Ο Φειδίας δεν ήξερε να κάνει αγάλματα μόνο από ελεφαντόδοντο· (τα) έκανε και από μπρούντζο. Αν του πήγαινες μάρμαρο, αν του πήγαινες κάποιο υλικό πιο ταπεινό, θα το έκανε τέτοιο (άγαλμα), όσο μπορούσε να γίνει πιο τέλειο απ' αυτό το υλικό. Έτσι κι ο σοφός, αν μπορέσει, θα δείξει την αρετή του στα πλούτη κι αν όχι, στη φτώχεια· αν μπορέσει, στην πατρίδα, κι αν όχι, στην εξορία· αν μπορέσει, ως στρατηγός, κι αν όχι, ως στρατιώτης· αν μπορέσει, γερός, κι αν όχι, ανάπηρος. Όποια τύχη κι αν του λάχει, θα δημιουργήσει απ' αυτήν κάτι αξιομνημόνευτο.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΥΠΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Στη λατινική υπάρχουν τρία είδη υποθετικών λόγων

ΑΝΟΙΚΤΗ ΥΠΟΘΕΣΗ

Υπόθεση → Si + Οριστική οποιουδήποτε χρόνου

Απόδοση → Οποιαδήποτε έγκλιση

si hoc dicis, erras (για το παρόν) [αν λες αυτό, κάνεις λάθος]

si hoc dixisti, erravisti (για το παρελθόν) [αν είπες αυτό, έκανες λάθος]

si hoc dices, errabis (για το μέλλον) [αν πεις αυτό, θα κάνεις λάθος]

ΑΝΤΙΘΕΤΟ ΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ

Υπόθεση → Si + Υποτακτική Παρατατικού

Απόδοση → Υποτακτική Παρατατικού

} Για το ΠΑΡΟΝ

si hoc diceres, errares (για το παρόν)

αν έλεγες αυτό, θα έκανες λάθος

ΑΝΤΙΘΕΤΟ ΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ

Υπόθεση → Si + Υποτακτική Υπερσυντελικού

Απόδοση → Υποτακτική Υπερσυντελικού

} Για το ΠΑΡΕΛΘΟΝ

si hoc dixisses, erravisses (για το παρελθόν)

αν είχες πει αυτό, θα είχες κάνει λάθος

ΔΥΝΑΤΗ ή ΠΙΘΑΝΗ ΥΠΟΘΕΣΗ

Υπόθεση → Si + Υποτακτική Ενεστώτα

Απόδοση → Υποτακτική Ενεστώτα

si hoc dicas, erres

αν πεις αυτό, θα κάνεις λάθος

ΟΙ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΥΠΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ XXXIX

si poterit [explicare] ⇒ integer explicabit

- Δευτερεύουσα υποθετική πρόταση.
- Υπόθεση si και οριστική μέλλοντα poterit.
- Απόδοση οριστική μέλλοντα explicabit.
- Είδος: Ανοικτή υπόθεση στο μέλλον.

si minus [si non poterit explicare] ⇒ miles [explicabit]

- Δευτερεύουσα υποθετική πρόταση.
- Υπόθεση si και οριστική μέλλοντα [poterit].
- Απόδοση οριστική μέλλοντα explicabit.
- Είδος: Ανοικτή υπόθεση στο μέλλον.

si minus [si non poterit explicare] ⇒ debilis [explicabit]

- Δευτερεύουσα υποθετική πρόταση.
- Υπόθεση si και οριστική μέλλοντα poterit.
- Απόδοση οριστική μέλλοντα explicabit.
- Είδος: Ανοικτή υπόθεση στο μέλλον.

si poterit [explicare] ⇒ imperator [explicabit]

- Δευτερεύουσα υποθετική πρόταση.
- Υπόθεση si και οριστική μέλλοντα poterit.
- Απόδοση οριστική μέλλοντα explicabit.
- Είδος: Ανοικτή υπόθεση στο μέλλον.

si minus [si non licebit explicare] ⇒ in exilio [explicabit]

- Δευτερεύουσα υποθετική πρόταση.
- Υπόθεση si και οριστική μέλλοντα licebit.
- Απόδοση οριστική μέλλοντα explicabit.
- Είδος: Ανοικτή υπόθεση στο μέλλον.

si licebit ⇒ in divitiis explicabit

- Δευτερεύουσα υποθετική πρόταση.
- Υπόθεση si και οριστική μέλλοντα licebit.
- Απόδοση οριστική μέλλοντα explicabit.
- Είδος: Ανοικτή υπόθεση στο μέλλον.

si marmor illi obtulisses + si viliores materiam obtulisses ⇒ [fecisset tale]

- Δευτερεύουσες υποθετικές προτάσεις.
- Υπόθεση si και υποτακτική υπερσυντελικού obtulisses.
- Απόδοση υποτακτική υπερσυντελικού fecisset.
- Είδος: Αντίθετο του πραγματικού στο παρελθόν.

ΑΛΛΕΣ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ XXXIX

Quamcumque fortunam acceperit

- Δευτερεύουσα αναφορική / υποθετική πρόταση.
- Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quamcumque.
- Εκφέρεται με οριστική συντελεσμένου μέλλοντα acceperit.
- Έχει ως απόδοση οριστική μέλλοντα efficiet.
- Είδος: ανοικτή υπόθεση στο μέλλον.

quae imperitos avertunt et praecipites agunt

- Δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο res.
- Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quae.
- Εκφέρεται με οριστική ενεστώτα [avertunt, agunt] και δηλώνει κάτι πραγματικό.

quale ex illa fieri optimum posset

- Δευτερεύουσα αναφορική παραβολική πρόταση.
- Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quale.
- Εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού [posset], επειδή δηλώνει κάτι το δυνατό και εξαρτάται από ιστορικό χρόνο [fecisset].
- Δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΑΝΩΜΑΛΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

accipio, accepi, acceptum, accipere, 3

ago, egi, actum, agere, 3

averto, averti, aversum, avertere, 3

efficio, effeci, effectum, efficere, 3

explico, 1

facio, feci, factum, facere, 3

licet, licuit, licere, 2

obfero, obtuli, oblatum, obferre

possum, potui, posse

premo, premi, pressum, premere, 3

prohibeo, prohibui, prohibitum, prohibere, 2

puto, 1

scio, sci(v)i, scitum, scire, 4

utor, usus sum, uti, 3 [αποθ.]

Προσοχή!

Ebur -oris, ουδέτερο θ' κλίσης
marmor -oris, ουδέτερο θ' κλίσης
utor 3, αποθ. + αφαιρετική

Ενδεικτικές Ασκήσεις

1. Να μεταφέρετε τις παρακάτω λέξεις του μαθήματος XXXIX στον αντίθετο αριθμό.

sapientem	➡		illi	➡	
imperitos	➡		illa	➡	
ebore	➡		modo	➡	
simulacra	➡		virtutem	➡	
marmor	➡		fortūnam	➡	

2. Να γράψετε τους άλλους βαθμούς των παρακάτω τύπων από το μάθημα XXXIX:

Sapientem, imperitos, praecipites, viliozem, optimum, sapiens, memorabile

ΘΕΤΙΚΟΣ	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ	ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ

3. Να γράψετε τους πιο κάτω τύπους ρημάτων σύμφωνα με την οδηγία που ακολουθεί τον καθένα (όπου χρειάζεται, να λάβετε υπόψη το υποκείμενό τους στο κείμενο).

prohibet	· να γραφεί το β' πληθυντικό πρόσωπο υποτακτικής παρατατικού στην ίδια φωνή
	
premi	· να γραφεί ο αντίστοιχος τύπος στον μέλλοντα
	
utitur	· να γραφεί το γ' ενικό πρόσωπο οριστικής συντελεσμένου μέλλοντα
	
faciebat	· να γραφεί το γ' πληθυντικό πρόσωπο οριστικής υπερσυντελικού στην ίδια φωνή
	
posset	· να γραφεί το β' ενικό πρόσωπο υποτακτικής υπερσυντελικού
	
acceperit	· να γραφεί το β' ενικό πρόσωπο προστακτικής ενεστώτα στην ίδια φωνή
	
efficiet	· να γραφεί το α' ενικό πρόσωπο υποτακτικής μέλλοντα στην ίδια φωνή
	

4. Να μεταφέρετε τις προτάσεις στα Λατινικά.

i. Αν οι στρατιώτες πολεμούσαν γενναία, η πόλη θα ήταν ελεύθερη.

ii. Αν κάποιος πάρει στους σοφούς ελαφαντόδοντο, αυτοί θα φτιάξουν τα καλύτερα αγάλματα.

iii. Όσο η πόλη ήταν ευτυχισμένη, οι ποιητές έγραφαν πολλά βιβλία.

iv. Μετά από λίγα χρόνια, αφού γεννήθηκε η μικρότερή του κόρη, εκείνος πήγε στη Μακεδονία για να πολεμήσει.

v. Αν οι συμφορές καταβάλλουν τους σοφούς, η πολιτεία δεν τους επαινεί.

vi. Αν οι αρχαίοι δεν έδειχναν την αρετή τους στη μάχη, η πολιτεία θα τους τιωρούσε.

vii. Αν οι Αθηναίοι είχαν ανακαλέσει τις στρατιωτικές δυνάμεις από τη μάχη, ο εχθρός θα τους είχε νικήσει.

5. Να εντοπίσετε τον προσδιορισμό του σκοπού στην πιο κάτω πρόταση και να τον αντικαταστήσετε με τρεις [3] άλλους τρόπους.

Metellus in sacellum venit ut puellam in matrimonium duceret [Lectio 38].

i. _____

ii. _____

iii. _____

6. Να αντικαταστήσετε το *debeo* + απαρέμφατο [ενεργητική σύνταξη] από τον αντίστοιχο τύπο της Παθητικής Περιφραστικής Συζυγίας. Όπου χρειάζεται να δηλωθεί το ποιητικό αίτιο. ΠΡΟΣΟΧΗ αν θα χρησιμοποιήσετε ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ σύνταξη ή ΑΠΡΟΣΩΠΗ.

- Cicero, vir clarissimus, pacem in urbe ferre debebat.

7. Να αντικαταστήσετε την Παθητική Περιφραστική Συζυγία από το *debeo* + απαρέμφατο [ενεργητική σύνταξη].

- Simulacrum viro sapienti faciendum est.

8. Από το κείμενο XXXIX να εντοπίσετε και να γράψετε δύο (2) λέξεις της λατινικής που παρουσιάζουν σημασιολογική και ετυμολογική συγγένεια με την ελληνική γλώσσα (αρχαία ή νέα), δηλώνοντας και τη σχετική ελληνική λέξη. Να εξαιρεθούν τα κύρια ονόματα.

Λατινική λέξη		Ελληνική λέξη
	➡	
	➡	

9. Για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου XXXIX να γράψετε μία (1) ετυμολογικά και σημασιολογικά συγγενή λέξη, προερχόμενη από κάποια από τις σύγχρονες ευρωπαϊκές γλώσσες (αγγλικά ή γαλλικά ή ισπανικά ή ιταλικά ή γερμανικά).

Λατινική λέξη		Αγγλική λέξη	Γαλλική λέξη	Ισπανική λέξη	Ιταλική λέξη	Γερμανική λέξη
sciebat	➡					
facere	➡					
imperator	➡					

10. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις του κειμένου XXXIX της στήλης Α' με τις πτώσεις της στήλης Β'.

A	B
res	Αιτιατική πληθυντικού
illi	Ονομαστική πληθυντικού
marmor	Δοτική ενικού
	Αφαιρετική πληθυντικού
	Ονομαστική ενικού
	Αιτιατική ενικού

11. Να χαρακτηρίσετε ως Ορθό ή Λάθος το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων χρησιμοποιώντας ανάλογα τα σύμβολα ✓ ή ✗.

- Non ex ebore tantum Phidias sciēbat facere simulacra

	Ορθό	Λάθος
Ο τύπος <i>ebore</i> είναι αφαιρετική ενικού		
Ο τύπος <i>simulacra</i> είναι αιτιατική πληθυντικού		

- Quamcumque fortunam acceperit, aliquid ex illa memorabile efficiet

	Ορθό	Λάθος
Ο τύπος <i>aliquid</i> είναι ονομαστική ενικού		
Ο τύπος <i>memorable</i> είναι αφαιρετική ενικού		

12. Να εντοπίσετε και να διορθώσετε το συντακτικό σφάλμα σε κάθε πρόταση που ακολουθεί.

- i. Dum sapiens Romae vivebat, Carthaginenses bellum contra urbem gesserunt [παράλληλη διάρκεια].

Σφάλμα	Διόρθωση

- ii. Cicero Romam it ut de pace loqueretur¹.

Σφάλμα	Διόρθωση

13. Ποιες φαίνεται να είναι οι αρετές ενός σοφού ανθρώπου, όπως αυτός παρουσιάζεται στο μάθημα XXXIX;

¹ Loquor, locutus sum, loqui, 3 μιλώ